

ΓΡΑΜΜΑΤΑ • ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ • ΤΕΧΝΕΣ • ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΜΑΓΝΗΣΙΑ

Εξαμηνιαία έκδοση της Εταιρείας Κοινωνικής Παρέμβασης και Πολιτισμού (ΕΚΠΟΛ)

ΤΕΥΧΟΣ 5
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2005

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

Η συμβολή του Συλλόγου «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε. Παν. Αχειλάς» στη διάσωση της μουσικής παράδοσης του Κεραμιδιού

του Κ. Χ. Καραγκούνη

Η λαϊκή μουσική παράδοση της Μαγνησίας είναι απόλυτα συνυφασμένη με τη γεωγραφική κατανομή του τοπίου, στο οποίο συνδυάζονται αρμονικά το βουνό, ο κάμπος, η θάλασσα, τα νησιά και όπου στεριανοί-καμπήσιοι συνυπάρχουν και με κάθε τρόπο επικοινωνούν με βουνίσιους ή νησιώτες. Είναι όμως και αρραγώς συνδεδεμένη με την ιστορία του τόπου, με τις λαμπρές στιγμές άνθισης των γραμμάτων, των τεχνών και κυρίως του εμπορίου, με τη συγκρότηση ισχυρών πνευματικών ή πολιτιστικών κοιτιδών και θρησκευτικών κέντρων, με την άφιξη των μικρασιατών προσφύγων μεταγενέστερα, με τις έντονες επιδράσεις της Ευρωπαϊκής μουσικής κουλτούρας και με ένα πλήθος άλλων δευτερογενών παραγόντων, που δεν είναι του παρόντος να αναφερθούν. Μέσα στην ιδιόμορφη αυτή και πολυποικίλη μουσική πραγματικότητα ιδιαίτερα εντυπωσιακή και αξιοσημείωτη είναι η μουσική παράδοση του Κεραμιδιού στο Βόρειο Πήλιο.

Πρώτες καταγραφές: Για την ιστορία του πράγματος, ο μακαριστός Σίμων Καράς πέρασε από το Κεραμίδι και κατέγραψε, σύμφωνα με μαρτυρίες ηλικιωμένων κεραμιδιωτών, τη σπουδαιότερη μουσική παράδοση του χωριού. Έκτοτε, όμως, δεν επέστρεψε ξανά εκεί, αφήνοντας τους ανθρώπους που γνώρισε με μια πικρία και επιφυλακτικότητα σε αντίστοιχες εξορμήσεις άλλων ερευνητών. Πάντως το 2002 ο Σύλλογος προς διάδοσιν της Εθνικής Μουσικής, του οποίου ισόβιος πρόεδρος υπήρξε ο μακαριστός Σίμων Καράς, εξέδωσε μία εξαιρετικά ενδιαφέρουσα συλλογή, με τίτλο «Δημοτικά τραγούδια Θεσσαλίας» σε βυζαντινή μουσική σημειογραφία, όπου περιλαμβάνεται και ένας μεγάλος αριθμός κεραμιδιώτικων τραγουδιών. Δεν γνωρίζω, αν μετά τον Σίμωνα Καρά επισκέφθηκαν άλλοι μουσικολόγοι το χωριό, με σκοπό την καταγραφή τραγουδιών. Προσωπικά, όμως, γνωρίζω αρκετές περιπτώσεις φοιτητών, οι οποίοι, στα πλαίσια πτυχιακών τους εργασιών, συγκέντρωσαν κάποιο υλικό από συνεντεύξεις με πρόσωπα που τους υπέδειξα. Το υλικό αυτό σήμερα πρέπει να φυλάσσεται στα σχετικά Τμήματα των Πανεπιστημίων μας και είναι ανέκδοτο.

Από το Βόλο, πρέπει να αναφερθούν οι εξής σημαντικές καταγραφές. Την πρώτη πραγματοποίησε το Δεκέμβριο του 1986, σύμφωνα με μαρτυρία του ίδιου, ο λαογράφος και συγγραφέας Κώστας Λιάπης. Ο ίδιος σε συνέντευξη με τον 86χρονο τότε και από ετών πλέον μακαρίτη κεραμιδιώτη Κων/νο Γκόρια κατέγραψε 93 (!) συνολικά τραγούδια, αρκετά απ' τα οποία ακραϊφώνως κεραμιδιώτικα. Στην κατοχή του κ. Λιάπη βρίσκεται και αντίγραφο του τετραδίου στο οποίο ο αείμνηστος Γκόριας κατέγραφε τα

Στιγμιότυπο βραδιάς
παραδοσιακής μουσικής
(με το ακορντεόν ο
Αντώνης Τραγουδάρας)

τραγούδια που γνώριζε. Αξιομνημόνευτη επίσης είναι και η δουλειά του πρωτοχορευτή, χοροδασκάλου και ερευνητή Μπάμπη Μούτσελου για τους χορούς του Κεραμιδιού με παράλληλη καταγραφή των συνοδευτικών τους τραγουδιών. Ορισμένους κεραμιδιώτικους χορούς και τραγούδια παρουσιάζουν από παλιά οι γνωστοί καταξιωμένοι μουσικοί Δημήτρης, Στέφανος και Αγλαΐα Τραγουδάρα, με τα χορευτικά τους συγκροτήματα. Οι τελευταίοι, ως κεραμιδιώτες και παιδιά του πασίγνωστου κυρ-Αντώνη Τραγουδάρα και ως εγγονοί της γιαγιάς Αγλαΐας Τραγουδάρα, της ψυχής –καθώς φαίνεται– κάθε γλεντιού, νυχτεριού, χορού και τραγουδιού στο Κεραμίδι, θα πρέπει να έχουν ένα πλούσιο, αλλά ανέκδοτο, αρχειακό υλικό. Τέλος σημαντική και συστηματική ήταν και η προσπάθεια, καταγραφής και προβολής της κεραμιδιώτικης μουσικής παράδοσης που πραγματοποιήθηκε αργά και ουσιαστικά, αλλά αθόρυβα, από τον Σύλλογο Έρευνας, Διάσωσης, Ριζικής Αποκατάστασης της Μουσικής των Ελλήνων, «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε. - Παναγιώτης Αχειλάς».

Οι καταγραφές του «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.»: Ο Σύλλογος «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε. - Παναγιώτης Αχειλάς» ιδρύθηκε επισήμως τον Φεβρουάριο του 1992, όμως πρωτοφανερώθηκε στα μουσικά πράγματα της πόλης του Βόλου ήδη από το 1990 ως «μοιραία» εξέλιξη της τότε Σχολής Παραδοσιακής Μουσικής του Δήμου Ν. Ιωνίας. Τα πρώτα ενδιαφέροντα του «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.» στράφηκαν γύρω από το μικρασιάτικο τραγούδι λόγω των πρώτων δασκάλων μας Παναγιώτη Αχειλά και Νικολάου Θεολόγου, και λόγω της παρουσίας ικανού αριθμού μελών μικρασιατικής καταγωγής στη Χορωδία Παραδοσιακής Μουσικής και το Συγκρότημα Παραδοσιακών Οργάνων του Συλλόγου. Μια, όμως, τηλεφωνική επικοινωνία με την κα Δόμνα Σαμίου, προκειμένου να προσκληθεί στο Βόλο για την πραγματοποίηση ενός σεμιναρίου (το οποίο, τελικά, δεν υλοποιήθηκε) μας βοήθησε να συνειδητοποιήσουμε, ότι ο «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.» έπρεπε να στραφεί και στις υπόλοιπες περιοχές της Μαγνησίας, αγκαλιάζοντας και γνωρίζοντας συνολικά την τοπική μουσική παράδοση. «Εάν θέλετε, να κάμετε καταγραφές, θα πρέπει, παιδί μου, να ξεκινήσετε πρώτα από την περιοχή σας και αν τη μάθετε καλά, τότε να στραφείτε παραπέρα, καταγράφοντας και τις γειτονικές σας μουσικές παραδόσεις», μας συμβούλεψε η Δόμνα. Όσο για το σεμινάριο: «Εγώ, παιδί μου, δεν ξέρω να ομιλώ, ξέρω μόνο να τραγουδώ. Υπάρχουν άλλοι μουσικολόγοι, ερευνητές, που μπορούν να έρθουν και να ομιλήσουν σε ένα σεμινάριο. Εγώ αν θέλετε, θα έρθω να τραγουδήσω...» (Αυτά ως δείγμα εντιμότητας και σοβαρότητας). Έτσι, στραφήκαμε στην όσο το δυνατόν συστηματικότερη και με επιστημονικές μεθόδους έρευνα και καταγραφή της μαγνησιώτικης μουσικής (και όχι μόνο) παράδοσης. Αρχίσαμε να συγκεντρώνουμε καταγραφές από το Πήλιο (με την τουριστική έννοια της ονομασίας), τις Βόρειες Σποράδες, τον κάμπο και τις λεγόμενες παρακάρλιες περιοχές (κυρίως, Κεραμίδι και Κανάλια). Γρήγορα, όμως συνειδητοποιήσαμε, πως το Κεραμίδι, λόγω της φυσικής του απομόνωσης, έχει μια τεράστια μουσική κληρονομιά, πρωτόγνωρη για μας και για το βολιώτικο κοινό, αλλά και εν πολλοίς, άγνωστη στους κύκλους των ειδικών μελετητών.

Σημαντικό ρόλο στην επιλογή μας να στραφούμε με μεγαλύτερη προσοχή στο Κεραμίδι, έπαιξε η παρουσία μιας μικρής, αλλά δραστήριας ομάδας κεραμιδιωτών στη Χορωδία του «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.». Πρόκειται για τις κυρίες Καίτη Μαντζουράνη και Σοφία Κοτσάκη, το γένος Διακουμή, σπουδαίες συνεργάτιδες, εξαιρετικές φωνές και ένθερμες θιασώπιδες των σκοπών του Συλλόγου. Αυτές έφεραν στους κόλπους

του και άλλους συμπατριώτες τους, όπως τους κυρίους Αθανάσιο Κατούνη (πηγή μουσικού πλούτου του «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.» και Δημήτριο Κουτσιμπάνα (για μικρό διάστημα). Το κυριότερο, όμως, μας έφεραν σε επαφή με τους κεραμιδιώτες τραγουδιστάδες Δημήτριο Τσούμαρη και Βασίλειο Καλαμίδα, οι οποίοι μας παρέδωσαν ένα μεγάλο αριθμό κεραμιδιώτικων τραγουδιών. Το υλικό αυτό υπήρξε η μαγιά για την επόμενη δράση του Συλλόγου μας.

Η πρώτη καταγραφή κεραμιδιώτικων τραγουδιών από τον «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.» πραγματοποιήθηκε, λοιπόν, το καλοκαίρι του 1992 σε αίθουσα του 9ου Δημοτικού Σχολείου Ν. Ιωνίας (απέναντι από το Δημαρχείο Ν. Ιωνίας), την οποία ευγενικά μας παραχωρούσε ο τότε διευθυντής του για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα. Οι κύριοι Δημήτριος Τσούμαρης και Βασίλειος Καλαμίδας υπήρξαν πραγματική αποκάλυψη για μένα. Οι καταπληκτικές, γνήσια παραδοσιακές φωνές τους, που ταίριαζαν τόσο πολύ μεταξύ τους (συχνά, τραγουδώντας ως ζυγιά-ντουέτο έδεναν απόλυτα), οι αυθεντικές ερμηνείες των τραγουδιών, η άψογη ρυθμική ακρίβεια, η σαφής εκτέλεση των μικροδιαστημάτων της ελληνικής μουσικής, αλλά και –το σπουδαιότερο– τα λοιπά στοιχεία, που έδιναν για κάθε τραγούδι, με άφησαν άφωνο και φυσικά περιχαρή.

Η δεύτερη καταγραφή κεραμιδιώτικων τραγουδιών του «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.» πραγματοποιήθηκε με τον άλλο κορυφαίο κεραμιδιώτη τραγουδιστή και μουσικό (παίζει ακκορντεόν), μέλος του Συλλόγου μας, τον κύριο Αθανάσιο Κατούνη στα μέσα περίπου της τελευταίας δεκαετίας του εικοστού αιώνα. Δυο ολόκληρες ώρες ηχογραφήσεων μαζί του απέδωσαν πλουσιώτατους καρπούς, τόσο για τα τραγούδια, που μας παρέδωσε με συνοδεία ακκορντεόν (άρα έχουμε και τις οργανικές εισαγωγές των τραγουδιών), όσο και για τις πολύτιμες ιστορικές πληροφορίες για τη μουσική παράδοση του χωριού του (πρόσωπα, όργανα, χοροί, πανηγύρια, συνήθειες κ.ά.). Στη συνέντευξη εκείνη κατεγράφησαν σαράντα τραγούδια, μερικά, βεβαίως, και άλλων περιοχών. Ο κύριος Θανάσης έχει μια καταπληκτική γλυκιά και απόλυτα σωστή φωνή, ευλύγιστη και γάργαρα, με μεγάλη έκταση και ευκρίνεια άρθρωσης, ιδιαίτερα στις ψηλές νότες, αλλά και εξαιρετική μουσική μνήμη. Η δε φιλοτιμία και το μεράκι του είναι απερίγραπτα. Όσους στίχους τραγουδιών λησμόνησε στη συνέντευξη, ξενύχτησε πολλά βράδια για να τους θυμηθεί και μας τους έφερε να συμπληρώσουμε τα τραγούδια του.

Μια τρίτη καταγραφή αποκριάτικων, αυτή τη φορά, τραγουδιών του Κεραμιδιού πραγματο-

Σίμων Καρράς

Κεραμιδική πλατεία
του Κεραμιδιού

Κεραμιδιώτες μουσικοί
(1935) - Τ. Μαγαλός,
Δ. Κατσιμπαλής,
Π. Κουκουντίσας,
Φ. Σαμαράς

ποιήθηκε στα πλαίσια μιας βραδιάς ευχίας των μελών του «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.» με κρασί και γλέντι στην παλιά στέγη του, στο σπιτάκι της οδού Τρικούπη, τις Απόκριες του 2000. Πολλά εύθυμα, σκωπτικά, αλλά και αθυρόστομα τραγούδια εμπλούτισαν τη συλλογή μας. Μηροστάρης κι αυτή τη φορά ήταν ο κυρ-Θανάσης Κατούνης.

Προβολή της κεραμιδιώτικης παράδοσης:

Τα άγνωστα και ανέκδοτα τραγούδια, που μας παρέδωσαν οι κεραμιδιώτες τραγουδιστάδες και μουσικοί ήταν και είναι ένας πραγματικός θησαυρός. Τραγούδια με πρωτότυπα θέματα, με γλαφυρές περιγραφές και θαυμάσιες εκφράσεις, ρυθμοί ιδιόζοντες και ενδεικτικοί των χαρακτηριστικών της περιοχής, κλίμακες σπάνιες. Θα ήταν έγκλημα, εάν το υλικό αυτό ο «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.» δεν το αξιοποιούσε. Στις δεκάδες εκδηλώσεις με εμφανίσεις της Χορωδίας Παραδοσιακής Μουσικής παρουσιάστηκαν όλα τα τραγούδια, είτε ως μέρος κάποιας περιδιάβασης στις μουσικές παραδόσεις της πατρίδας μας, είτε ως ειδικά αφιερώματα στην ηλιορεϊτική μουσική παράδοση. Εκδηλώσεις σε σχολεία της πόλης, παρουσιάσεις για λογαριασμό φορέων στα χωριά του Πηλίου, πολιτιστικές δραστηριότητες δήμων και κοινοτήτων, λαϊκοχορευτικές εσπερίδες, επετειακές βραδιές ιδρυμάτων, συμπόσια και συνέδρια πανεπιστημίων, αλλά και ομιλίες, διαλέξεις, συζητήσεις, στις οποίες συμμετείχε ή συνδιοργάνωσε ο «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.», έφεραν στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος την κεραμιδιώτικη

μουσική παράδοση. Η Χορωδία μας επισκέφθηκε το Κεραμίδι και τραγούδησε στο πανηγύρι του Αη-Γιώργη –μαζί με τους ντόπιους– την ξεχασμένη τους παράδοση. Από τις λαμπρότερες στιγμές του Συλλόγου είναι η συνδιοργάνωση με το Δήμο Βόλου των μουσικοχορευτικών εκδηλώσεων στα πλαίσια του συνεδρίου για τον Κίτσο Μακρή (1996), η συμμετοχή στο συνέδριο του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για το Λαϊκό Παραμύθι (1997 στο Δήμο Ιωλκού) και η συνδιοργάνωση με τα Κανάλια βραδιάς αφιερωμένης στον παρακάρλιο πολιτισμό (θέλωμε να πιστεύουμε ότι ο «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.» συνέβαλε ιδιαίτερα και στην ανάδειξη του προβλήματος της Κάρλας). Σε όλες αυτές τις εκδηλώσεις τα κεραμιδιώτικα τραγούδια μονοπώλησαν το πρόγραμμα και, βεβαίως, το ενδιαφέρον του κοινού.

Ηχογραφήσεις κεραμιδιώτικων τραγουδιών:

Τον Ιούλιο του 1995 η Χορωδία του «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.» ταξίδεψε ως τη γειτονική μας Λάρισα και στο Στούντιο Γκραφίτι ηχογράφησε –χωρίς μουσικά όργανα– αρκετά από τα ανέκδοτα κεραμιδιώτικα τραγούδια. Την ευθύνη και επιμέλεια της ηχογράφησης είχε ο Κωστής Δρυγιαννάκης. Μια δεύτερη και πιο καλά οργανωμένη ηχογράφηση πραγματοποίησε ο Σύλλογος τον Μάρτιο του 1999 στο Στούντιο Α440 με ηχολήπτη τον Γιώργο Ζαγόρη. Τότε ηχογραφήθηκαν δώδεκα κεραμιδιώτικα τραγούδια με μονοφωνάρηδες και Χορωδία, ενώ αυτή τη φορά την ορχήστρα πλαισίωσαν οι καταξιωμένοι βολιώτες μουσικοί Ανδρέας Κατσιγιάννης (σαντούρι),

Σταύρος Κουσκουρίδας (κλαρίνο), Θωμάς Διαμαντής (βιολί), Κώστας Δ. Καραδέμητρος (λαούτο) και Νίκος Παπαθανασίου (τουμπελέκι). Δυστυχώς, η οικονομική αδυναμία του «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.» και η αδιαφορία των «εχόντων και κατεχόντων», στους οποίους απευθυνθήκαμε (του Δήμου Βόλου και της Κοινότητας Κεραμιδίου μη εξαιρουμένων), άφησαν το υλικό αυτό ανέκδοτο. Μόνο τον Οκτώβριο του 2001 ο Κώστας Δρυγιαννάκης, έχοντας την επιμέλεια μιας ξεχωριστής πραγματικά κυκλοφορίας του Δήμου Βόλου, του διπλού άλμπουμ «Μαγνησία - Μουσικές Παραδόσεις» (συλλογή τραγουδιών από όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Μαγνησίας), συμπεριέλαβε σ' αυτή μερικές από τις ομορφότερες εκτελέσεις των δύο παραπάνω ηχογραφήσεων του «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.», έπειτα από δική μας παραχώρηση.

Αυτό, όμως, που δεν κατάφερε επί μία δεκαετία σχεδόν ο «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.», πραγματοποίησε, τελικά, η Κοινότητα Κεραμιδίου, κυκλοφορώντας έστω αργά (πρέπει να είναι το 2002, αν και δεν αναφέρεται) έναν δίσκο ακτίνας (CD) με τα τραγούδια του χωριού, τραγουδισμένα αυθεντικά από κατοίκους του Κεραμιδίου, υπό την καλλιτεχνική επιμέλεια των αδερφών Τραγουδάρα. Την κυκλοφορία υποδεχθήκαμε με χαρά και άλλη μια φορά συγχαίρουμε δημοσίως τους συντελεστές, ιδιαίτερως τα μέλη της χορωδίας με το εκπληκτικό ηχόχρωμα και τη μουσική ευαισθησία. Περιμένουμε και κάποιο δίσκο με ηχογραφήσεις της μακαρίτισσας Αγλαΐας Τραγουδάρας, αν υπάρχουν.

Μουσικές παρατηρήσεις: Θα κλείσουμε τη μικρή αυτή αναδρομή σημειώνοντας μερικές γενικές παρατηρήσεις για την κεραμιδιώτικη μουσική παράδοση. Το Βόρειο Πήλιο και οι παρακάρλιες περιοχές είναι γεωγραφικώς απομονωμένες από το αστικό κέντρο της Μαγνησίας. Οι ορεινοί οικισμοί αυτής της πλευράς του νομού –ειδικά το Κεραμίδι– και σήμερα ακόμη διατηρούν έντονα στοιχεία, τα οποία μαρτυρούν την στενή επαφή των κατοίκων τους με τους λοιπούς Θεσσαλούς του κάμπου και της ενδοχώρας, αν και δε στερούνται μελωδιών, που παραπέμπουν στο νησιωτικό μουσικό ιδίωμα του Ανατολικού και Νότιου Πηλίου. Στα μεγάλα πανηγύρια του Κεραμιδίου ακούγονται πάσης φύσεως στεριανά τραγούδια, ως και ηπειρώτικα, κλέφτικα, μοραίτικα και μακεδονικά της βορειοδυτικής Ελλάδος. Εντούτοις η εντόπια μουσική δημιουργία είναι πλουσιωτάτη. Αυτή, αν και είναι επηρεασμένη από την καμπή και την εν γένει στεριανή παράδοση, διατηρεί έναν προσωπικό-τοπικό χαρακτήρα, που θα μπορούσαμε να χαρα-

κτηρί-
σο υ με
βουνίσιο
μουσικό ιδί-
ωμα.

Το περιεχόμενο των τραγουδιών, που απαντούν, είναι συνηθέστατα ερωτικό, ενώ έντονη είναι η παρουσία τραγουδιών της ξενιτιάς, χωρίς βεβαίως να αποκλείονται άλλα θέματα, όπως εορτολογικού χαρακτήρα θρησκευτικά ή πανηγυριώτικα τραγούδια, τραγούδια προερχόμενα από τον ακριτικό κύκλο και αρκετά φυσιολατρικά, όπου υμνείται το βουνό, η θάλασσα, η φύση, δένδρα, άνθη, πουλιά, ζώα κ.τ.λ. Τα γαμήλια άσματα κατέχουν σεβαστή μερίδα της κεραμιδιώτικης μουσικής παράδοσης, ενώ πολλά ιστορικά δημοτικά τραγούδια περιγράφουν λαμπρές ή μαύρες σελίδες της τουρκοκρατίας και της επανάστασης στην περιοχή.

Τα περισσότερα από τα κεραμιδιώτικα τραγούδια ξεπήδησαν αυθόρμητα στα νυχτέρια των γυναικών, κυρίως, του χωριού, γι' αυτό, συνήθως, δε συνοδεύονται από μουσικά όργανα. Ένας μονοφωνάρης «τραβάει μπροστά» και οι υπόλοιποι ακολουθούν ή αποκρίνονται. Άλλοτε πάλι, το τραγούδι μοιράζονται δύο ομάδες τραγουδιστών. Πάντως, στα πανηγύρια του χωριού έπαιζε η συνήθης ανά την Ελλάδα μουσική ορχήστρα, η οποία απαρτιζόταν από κλαρίνο, βιολί, σπανίως σαντούρι (μελωδικά-πρίμα όργανα), λαούτο (όργανο έρρυθμης - τονικής συνοδείας) και ντέφι ή τουμπελέκι (όργανα ρυθμικής συνοδείας). Σύντομα, όμως, εισβάλλουν ανηλέητα τα δυτικά μουσικά όργανα. Το λαούτο αντικαθίσταται από κιθάρες ή λαουτοκιθάρες, ενώ σταδιακά επικρατούν το ακορντεόν και το αρμόνιο.

Στους σκοπούς και τα τραγούδια του Κεραμιδίου, που προσιδιάζουν στο νησιωτικό μουσικό ιδίωμα επικρατούν κυρίως οι διατονικοί ήχοι της ελληνικής μουσικής: ο Πρώτος (μακάμ Ουσάκ), ο Πλάγιος του Πρώτου – πότε με κλίμακα μαλακού διατόνου (μακάμ Χουσεϊνί) και πότε σε σκληρό διάτονο (μακάμ Νεχαβέντ ή Μπουσελίκ)–, ο Τέταρτος Λέγετος (μακάμ Σεγκιάχ) και ο Πλάγιος του Τετάρτου (μακάμ Ραστ) – με μαλακή διατονική κλίμακα στη βασική του μορφή, αλλά και με σκληρή διατονική στις συγγενείς εκδοχές της Τριφωνίας (μακάμ Τσαργκιάχ) ή της ε-

Η κομπανία συνοδεύοντας το ζευγάρι στο χορό του γάμου στην κεντρική πλατεία του Κεραμιδίου. (Διακρίνονται: Π. Κουκουντίσας, Γ. Καϊοίμπαλης, Χρ. Κασούμης)

ππαφωνίας του (μακάμ Μαχούρ). Στα τραγούδια του καθαρώς βουνίσσιου ή καμπίσιου ιδιώματος εντοπίζονται περισσότερες μελωδίες σε χρωματικές κλίμακες. Χρησιμοποιείται η σκληρή χρωματική κλίμακα του Πλαγίου του Δευτέρου (μακάμ Χουμαγιούν και μακάμ Ουζάλ της οικογενείας του Χιτζάζ), το μαλακό χρώμα του Μέσου Δευτέρου (μακάμ Χουζάμ), ο επτάφωνος Πλάγιος του Δευτέρου (μακάμ Ζιργκιουλέ), ο χρωματικός Πλάγιος του Τετάρτου (μακάμ Νηγκριζ) και οι μικτοί ήχοι Δευτερόπρωτος (μακάμ Καρτζιάρ) και μαλακός διατονικός Πλάγιος του Τετάρτου μετά Δευτέρου ήχου (μακάμ Σουζινάκ).

Από τους χορούς, ο συρτός, ο μπάλλος και ο καλαματιανός χορεύονται πολύ στο Κεραμίδι

μαζί με δετούς χορούς «στα τρία» («στ' τρεις», όπως λέγονται χαρακτηριστικά), κασάπικους και τσιάμικους. Συχνές είναι και οι περιπτώσεις σταυρωτών χωρών, όπου ε-

ναλλάσσονται δυο διαφορετικοί ρυθμοί (π.χ. εφτάσημος με τετράσημο), όπως στο τραγούδι «Της Χαίμαιδης το φόρεμα». Πάντως, εκτός από αυτούς τους πανελληνίως γνωστούς χορούς, το Κεραμίδι έχει να καυχάται και για δικούς του χορούς-σκοπούς, όπως το τραγούδι της Ξεντιάς «Ο Γιωργαλάκης».

Ο Σύλλογος Έρευνας, Διάσωσης, Ριζικής Αποκατάστασης της Μουσικής των Ελλήνων, «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε. - Παναγιώτης Αχειλάς», όπως φαίνεται και από την επωνυμία του, έχει ως σκοπό την καταγραφή και προβολή της μουσικής παράδοσης του τόπου μας και θέλουμε να πιστεύουμε, ότι στην περίπτωση του Κεραμιδιού την παράδοση αυτή την υπηρέτησε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Το αρχαιολογικό «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.» είναι πάντοτε διαθέσιμο σε κάθε ερευνητή ή μελετητή του χώρου, προκειμένου οι επερχόμενες γενιές να θερίσουν την καλή σπορά αυτού του ιστορικού για το Βόλο Συλλόγου.

Η μουσική παράδοση του Κεραμιδιού μέσα από συνέντευξη του κ. Αθανασίου Καιούνη

Για την ιστορία της συνέντευξης σημειώνουμε εδώ, ότι διατηρήθηκε σχεδόν απόλυτα το λεκτικό και η έκφραση του κυρ-Θανάση, για να μην υπάρξει καμιά αλλοίωση των λόγων του και για να φανεί ο αυθεντικός χαρακτήρας του και η πηγαία του έκφραση.

Κ.Χ.Κ.: Κυρ-Θανάση, εδώ και αρκετά χρόνια έχουμε καταγράψει κάποια κεραμιδιώτικα τραγούδια, που γνωρίζεις καλά και τα οποία πολύ συχνά παρουσιάζουμε σε εκδηλώσεις του «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.». Αυτά τα τραγούδια τα λέγατε στο πανηγύρι του Αϊ-Γιωργιού ή στις Απόκριες;

Α.Κ.: Αυτά τα λέγαμε σ' όλες τις συγκεντρώσεις, σ' όλες τις γιορτές, τους γάμους. Οι οργανοπαίχτες αυτά τα τραγούδια τα αποφεύγαν, δεν τα συνηθίζαν, δεν ξέρω γιατί. Ελάχιστα τραγούδια παίζαν.

Κ.Χ.Κ.: Το πανελληνίως γνωστό κεραμιδιώτικο τραγούδι «Γιωργαλάκης» δεν το παίζαν;

Α.Κ.: Μόνο σε σπάνιες περιπτώσεις. Δεν το παίζαν.

Κ.Χ.Κ.: Ούτε «Της Χαίμαιδης το φόρεμα»;

Α.Κ.: Όχι, αυτό καθόλου. Αυτό το πρωτάκουσα, όταν είχε έρθει από την Αθήνα ο μεγάλος δάσκαλος, ο Σίμωνας Καράς. Εκεί το πρωτάκουσα, ήμουν πιτσιρίκι. Άλλα τραγούδια συνηθίζονταν πιο πολύ, αλλά αυτό, τουλάχιστον, το άκουσα εκεί. Οι οργανοπαίχτες, τα παιχνίδια εκεί πέρα, άλλα πράγματα κοπάζαν, όχι τό-

σο πολύ τα παραδοσιακά τραγούδια, που είχαν οι παππούδες μας, όταν καθόνταν στο γάμο, στη γιορτή. Αυτά τα τραγούδια τα λέγαν όλοι μαζί, στην παρέα.

Κ.Χ.Κ.: Τη γρια Τραγουδάραϊνα την πρόλαβες εσύ; Τη θυμάσαι;

Α.Κ.: Βέβαια. Πρώτα-πρώτα αυτή με μεγάλωσε. Ήμαστε γεπονιά, τα σπίτια δεν ήταν ούτε εκατό μέτρα, ένας δρόμος χωρίζε τα σπίτια μας. Η μάνα μου, κατά πολύ μικρότερη από τη θεια την Αγλαϊώ, μακρινή συγγένεια, δεύτερα, τρίτα ξαδέρφια... Επειδή οι γονείς μου ασχολούνταν με τα χωράφια, δουλείες και τέτοια πράγματα, μί' έπαιρναν στον ώμο και πήγαιναν στο Κακόρεμα. Είναι ένα χωράφι και είναι μεμονωμένο, άμα κοιτάξεις προς τα κάτω φοβάσαι, και με άφηνε κάπου εκεί πέρα και βοτάνιζε. Πάει μια μέρα η θεια η Αγλαϊώ εκεί πέρα...
—Πού το 'χεις το παιδί, μαρή; —Α, εκεί.
—Μαρή σκύλα, θα το φάνε τα φιδία το παιδί— και από εκεί και πέρα δεν με άφησε να με πάρει η μάνα μου στο χωράφι,

- γιατί λένε ότι τα φίδια, λόγω του ότι μιλούν το στόμα των παιδιών, τα τραβάει το γάλα. Από εκεί κι ύστερα εκεί έμεινα με τη θεια Σταυρούλα και τη γιαγιά την Κυριάκαινα. Κυριάκαινα ήταν η μάνα της. Κυριάκο λέγαν τον παππού, κι αυτό το έμαθα πολύ αργά, από την ίδια τη μαριά Κυριάκαινα. Τη συννυφάδα της, που καθόταν δίπλα-δίπλα, την έλεγε Δημήτραϊνα, αλλά εμείς την ξέραμε Λενιώ, κι αυτή την έλεγε Δημήτραϊνα. Και λέω: «Μαριά, γιατί τη λες Δημήτραϊνα; Αυτή γιατί με λέει Κυριάκαινα;», μου λέει. Κι απ' αυτό έβγαλα εγώ το συμπέρασμα... Όταν έγινα καμμιά δεκαριά χρονών, μου έλεγε ο Τραγουδάρας: «Θα έρθεις να σου μάθω ακκορντεόν», αλλά με τι κότσια να πάω; Έπρεπε να κατέβω στο Βόλο και να αγοράσω ακκορντεόν, δε γινόταν με τίποτα. Παλεύοντας, περάσαν τα χρόνια, κάπου η γιαγιά του αρρώστησε, η μάνα του κατέβηκε στο Βόλο...
- Κ.Χ.Κ.:** Δύο παιδιά είχε η κυρα-Αγλαΐα;
Α.Κ.: Όχι, ένα, τον Αντώνη... Πέθανε η γιαγιά και ήμασταν μόνοι μας. Εμείς την προσέχαμε τη γιαγιά στο χωριό και κάπου το θεώρησε υποχρέωση και λέει: «Έλα να σε μάθω ακκορντεόν, δεν θέλω τίποτα», λέει στον πατέρα μου. Μονάχα να του πάρεις ένα ακκορντεόν του παιδιού. Από πού να βγουν παράδες για τέτοια δουλειά... Και ήρθε κανά δυο μήνες και μου έδειξε τις νότες... Δεν υπήρχαν κότσια...
- Κ.Χ.Κ.:** Παιζεις καλά, όμως.
Α.Κ.: Δούλεψα πάρα πολύ υπό αντιξοες συνθήκες, γιατί είχα μπάρμπα, που ήταν κλαριντζής κι ο γιος του έμαθε κιθάρα και ήταν κιθαρίστας, ήταν καλός. Εμένα όμως με πολεμούσαν, με κοροϊδεύαν...
Κ.Χ.Κ.: Δε σε 'θέλαν; Ήταν επαγγελματίες αυτοί;
Α.Κ.: Ναι, βέβαια, ήταν και καλοί, οι Κουτσιμπαίοι ήτανε.....
Κ.Χ.Κ.: Πώς λεγόταν;
Α.Κ.: Κατσιμπαλης, αλλά τους λέγαν Κουτσιμπαίοι, λόγω συντομίας... Ήταν καλή ορχήστρα.
Κ.Χ.Κ.: Δηλαδή αυτοί είχαν κλαρίνα και κιθάρα;
Α.Κ.: Κλαρίνο, βιολί και λαούτο ήταν τα πρώτα όργανα.
Κ.Χ.Κ.: Βιολί ποιος έπαιζε;
Α.Κ.: Ο Κουνίτσας. Μετά ο γιος του πήρε ακκορντεόν και ο κλαρινίστας πήρε λαουτοκιθάρα.
- Κ.Χ.Κ.:** Προσαρμόζονταν στις ανάγκες της εποχής δηλαδή.
Α.Κ.: Δεν κοιτάζαν παραδοσιακά, κοιτάζαν τα βγάλουν το μεροκάματο... Παραδοσιακά και τέτοια πράγματα δεν κοιτάζαν.
Κ.Χ.Κ.: Τα μικρά τους ονόματα τα θυμάσαι;
Α.Κ.: Πώς δεν τα θυμάμαι.
Κ.Χ.Κ.: Για πες τα μου. Πώς τον είπες το βιολιστή;
Α.Κ.: Κουκουνίτσας ο Παναής.
Κ.Χ.Κ.: Ο πατέρας ήταν αυτός;
Α.Κ.: Ήταν ο πατέρας. Αυτός ήταν πολύ μάστορας στο βιολί. Όλοι, όλοι ήταν, αλλά αυτός ήταν φωτιά. Ό,τι και να του 'λεγες, το είχε. Κατέβαζε δοξαριά, το δοξαριά έτρεχε, δεν κολλούσε πουθενά. Μετά βγήκε ο Αλέκος, ο γιος του κλαρινίστα, πολύ μνημονικό είχε, αλλά η φωνή του ήταν πολύ χαμηλή (τότε τη δουλειά τη βγάζαν με το στόμα, δεν είχαν μηχανήματα), αλλά ήταν πολύστροφος άνθρωπος.
Κ.Χ.Κ.: Στο επίθετο;
Α.Κ.: Κατσιμπαλης. Ο πατέρας του ήταν ο Δημήτρης Κατσιμπαλης και ήταν γιος κλαρινίστα. Τριαντάφυλλο τον λέγαν τον παππού του και ήταν σειρά...
Κ.Χ.Κ.: Ήταν παράδοση, δηλαδή.
Α.Κ.: Ήταν δυο οι Κουτσιμπαίοι, ο Γιώργος και ο Δημήτρης. Ο ένας κλαρίνο και ο άλλος λαούτο, αδέρφια...
Κ.Χ.Κ.: Ποιος έπαιζε κλαρίνο;
Α.Κ.: Κλαρίνο έπαιζε ο Δημήτρης και ο Γιώργος έπαιζε λαούτο. Ο Γιώργος έβγαζε μια ψηλή φωνή, σε κάρφωνε και σε τρύπαγε τ' αυτιά. Άμα είχε κέφι τραγουδάγε, έσκιζε. Ήταν όλοι, ήταν όλοι διαμάντια, για την εποχή ήταν διαμάντια.
Κ.Χ.Κ.: Σαντούρια είχατε στο χωριό;
Α.Κ.: Δεν είχε τέτοιο πράγμα, τέτοιο όργανο δεν είχε. Ήταν πολλά τα όργανα τότε, ήταν πολλά τα όργανα στο χωριό. Ήταν άλλη μια οικογένεια. Ο Σαμαράς ο Φίλιππας λαούτο και ο γιος του έπαιζε κλαρίνο, παλιότεροι... Παλιός ο γέρος, εν πάση περιπτώσει, ήταν και λίγο παρακατιανό συγκρότημα. Ήταν ένας άλλος μπαρμπα-Γιώργος, εκείνος εκεί έπαιζε λαούτο, πώς λεγόταν; Μαγαλιός λεγόταν. Ήταν άλλα δύο αδέρφια Μαγαλαίοι, Κώστας και Δημήτρης. Ο Δημήτρης παντρεύτηκε πέρα προς την Κουκουράβα, ο Κώστας ήταν εδώ στο Βόλο, ο Δημήτρης έπαιζε βιολί και ήταν και ψάλτης εκείνος.
Κ.Χ.Κ.: Α! Ήταν ψάλτης στο χωριό;

- A.K.:** Ναι, ήταν στο χωριό, ήταν και ράφτης και ψάλτης ήταν. Ο Κώστας ο αδερφός του πέθανε, λαούτο έπαιζε κι εκείνος. Μετά βγήκαν τα ακορντεόν, βγήκε πρώτα ο Κουκουνίτσας, ο γιος του βιολίστα. Μετά πήγα εγώ με κάποιον άλλον... Ταχαράκη. Όταν μ' έφερε εδώ στον Τραγουδάρα ο πατέρας μου, ήρθε και ένας άλλος την ίδια εποχή. Παράλληλα, ένας Κασούμης, αυτός ήταν στην Αθήνα, αυτός μάθαινε ράφτης και είχε ένα μπάρμπα εκεί πέρα και πήγε σε μια σχολή. Διάβαζε εκείνος και μουσική και είναι ο μόνος που έγινε επαγγελματίας. Παίζει ακόμα τώρα, παίζει ακόμα και σε κέντρα, ασχολείται, δεν εγκατέλειψε. Αφού οι άλλοι σταματήσαν, άλλοι πεθάναν και τερματίσαν όλοι οι υπόλοιποι.
- K.X.K.:** Τώρα δεν έχει κανέναν επάνω, που να παίζει όργανο;
- A.K.:** Δεν παίζει κανένας. Είναι αυτός ο Αλέκος, που είναι μόνιμος κάτοικος, είμαστε και ξεαδέρφια, αλλά εγκατέλειψε από χρόνια δεν παίζει. Αυτός ο Κασούμης πηγαίνοιέρχεται, αλλά εκεί πάλι δεν παίζει. Άμα τύχει, ξέρω 'γω, και τον καλέσουν...
- K.X.K.:** Πάντως, μια χρονιά που πήγαμε με το σύλλογο στο Κεραμίδι, φέραν ένα συγκρότημα από εδώ από κάτω, έπαιζε κλαρίνο ο Νικολάκης ο Κερασιώτης. Είναι ντόπιος αυτός;
- A.K.:** Όχι. Δεν ξέρω από πού είναι, πάντως εδώ στον Τραγουδάρα σπούδασε αυτός.
- K.X.K.:** Ήρθε και ο Καλαμιδός και τραγούδησε μαζί μας, αλλά έπιανε βάσεις ψηλές, που δεν μπορούσε να τον ακολουθήσει η χωρωδία μας.
- A.K.:** Αφού ήμουνα εκεί re...
- K.X.K.:** Ήσουν τότε;
- A.K.:** Με φώναξε η Χαρούλα η Χαρίση. Με τη Χαρούλα ήμασταν γνωστοί. Με φώναξε η Χαρούλα. «Έλα εδώ, δεν ξέρεις τα τραγούδια, βρε;» Και κάθησα εκεί δίπλα.
- K.X.K.:** Αλήθεια; Δεν το θυμάμαι. (Ήταν η πρώτη επαφή του κυρ-Θανάση με τον Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.)
- K.X.K.:** Εκτός από τις Απόκριες και το πανηγύρι του Αϊ-Γιωργιού, είχατε άλλο πανηγύρι επάνω;
- A.K.:** Άλλο πανηγύρι δεν είχαμε, γιορτάζαμε όλες τις γιορτές, όπου είχαμε Ξωκκλήσια, της Παναγίας, της Αγίας Παρασκευής, αλλά από κει και πέρα δεν είχε συνέχεια πανηγύρι σ' αυτό το στυλ. Μετά τον ανταρτοπόλεμο, που θυμάμαι καλά τα πράγματα, ο κόσμος επανερχόταν, αναδημιουργούνταν, αναζωογονούνταν, είχαν κάθε Σαββατοκύριακο πανηγύρι. Ο πολός ο κόσμος δούλευε στο βάλτο, ο βάλτος είχε μεροκάματο.
- K.X.K.:** Στη λίμνη, δηλαδή, στην Κάρλα;
- A.K.:** Στην Κάρλα. Ανά δεκαπέντε μέρες ήτανε παρέες-παρέες που δούλευαν. Μπορεί να ήταν δυο ή μπορεί να ήταν και παρέα, δυο απαραίτητα ήταν στο καίκι. Μπορεί να ήταν και τρία και τέσσερα και έξι άτομα, ξέρω εγώ, ντουκιά που λέγαν, και ήταν όλοι παρέα. Λοιπόν, μισοί καθόνταν στη δουλειά, καθόταν εκεί πέρα μόνιμα.
- K.X.K.:** Φτιάχνανε καλύβα, δηλαδή;
- A.K.:** Ναι, καλύβες έξω. Η περιοχή, η ακροβατιά έχει καλύβες, υπάρχουν ακόμα, αλλά έχουν πέσει.
- K.X.K.:** Α! Δεν τις φτιάχναν μέσα στη λίμνη, όπως οι Καναλιώτες;
- A.K.:** Όχι όπως οι Καναλιώτες... Είχαν άλλο στυλ. Οι Καναλιώτες είχαν βάρκα, που ήταν πλαταί από κάτω, ήταν έτσι ίσιο. Οι δικοί μας ήταν περήφανοι, θέλαν καρίνα. Φτιάχναν άλλο πράγμα, όπως είναι στη θάλασσα, άλλο στυλ. Κάθε δεκαπέντε μέρες θα ερχόταν το Σαββατοκύριακο στο χωριό. Σήμερα οι μισοί, μετά οι άλλοι οι μισοί και σπήναν γλέντια στην πλατεία. Να φανταστείς, ότι μετρούσαμε κάπου δωδεκα-δεκατέσσερις οργανοπαίχτες, ξέρω γω, κι έχει τύχει να παίζουμε ταυτόχρονα οχτώ, δέκα οργανοπαίχτες σε διάφορα μέρη. Το ζούσε ο κόσμος. Τώρα, η εξέλιξη αυτή, η ταχύτητα, ξέρω γω, έδιωξε τον κόσμο από τις δουλειές τους, άλλαξαν τα δεδομένα...
- K.X.K.:** Είναι και απομονωμένο το χωριό.
- A.K.:** Ήταν αρχοντοχώρι.
- K.X.K.:** Φαίνεται αυτό από τα όργανα. Ένα χωριό να έχει δεκατέσσερις μουσικούς είναι μεγάλη υπόθεση.
- A.K.:** Παλιά ήταν Δήμος Καστανιάς. Είχε στην περιοχή του επτά χωριά, μέχρι τον Άγι-Γιάννη, μετά περιορίστηκε. Αλλά, παρά ότι δεν είχε νερά, είχε κίνηση. Το χειμώνα δουλεύαν. Παλιά, οι παππούδες λέγαν, ότι υπήρχαν ογδόντα ζευγάρια ως πέρα στο βουνό με τα βόδια, με τα μουλάρια, ξέρω 'γω, σπέρναν εκεί... Είχαν το ψωμί τους, είχαν τα σύκα τους, είχαν το κρασί τους, είχαν τα μήλα τους... Τα μήλα τα δουλεύαν με τη θάλασσα τότε, με τα καΐκια, δεν είχε δρόμους. Με τα

- καΐκια πηγαίνουν για Θεσσαλονίκη ή για Βόλο, ξέρω εγώ, πού θα πηγαίνουν, είχε οργασμό, πολύ οργασμό το χωριό. Είχε τέσσερις-πέντε ράφτες, πέντε-έξι τσαγκαράδες, δώδεκα-δεκατρία μαγαζιά εκεί πέρα, που τα μαγαζιά ήταν και μπακάλικα και καφενεία και όλα μαζί σε συνδυασμό, είχαν όλα τα πράγματα. Τώρα χάλασε το πράγμα, τώρα χάλασε το πράγμα...
- Κ.Χ.Κ.:** Τώρα τι κόσμο έχει το χωριό, το χειμώνα, δηλαδή;
- Α.Κ.:** Τώρα είναι οι συνταξιούχοι και οι ψαράδες, αυτοί που μένουν. Δουλεύουν στο γρι-γρι, το χειμώνα πηγαίνουν στο ταμείο ανεργίας και καθαρίζουν καμιά ελιά εκεί πέρα... Τώρα τα κτήματα έχουν εγκαταλειφτεί πέρα για πέρα, και τώρα καταλαβαίνεις, δεν υπάρχει ζωντάνια, δεν υπάρχει ενδιαφέρον, τίποτα, κανένα ενδιαφέρον. Εγώ πηγαίνω στο χωριό και προτιμώ να μην κατέβω στην πλατεία. Πηγαίνω, να κάνω καμιά δουλειά, να βλέπω τα γερόντια, να βοηθήσω κάποια κατάσταση... με κρύα καρδιά θα κατέβω προς τα κάτω, δεν έχει κάτι να με τραβάει...
- Κ.Χ.Κ.:** Κρίμα...
- Α.Κ.:** Κρίμα, αλλά έτσι είναι τα πράγματα.
- Κ.Χ.Κ.:** Κυρ-Θανάση, έχεις ένα τετράδιο μεγάλο γεμάτο τίτλους τραγουδιών. Για ψάξε, να μου βρεις κανένα κεραμιδιώτικο εκεί μέσα. Πότε τα λέγατε όλα αυτά;
- Α.Κ.:** Αυτά τα είχα ακούσει παλιά, αλλά κάπου τα λένε διαφορετικά, κάποια τα λένε όπως και 'δω. Εκείνα τα χρόνια μαθαίναμε πολλά τραγούδια. Δουλεύαμε στα χωράφια, όταν είχαμε κάνει τις δουλειές, ο καθένας έλεγε ό,τι ήξερε, τραγούδαγε... Αν ανοίξω το τετράδιο, μπορώ να θυμηθώ, τι είχα φτιάξει τότε.
- Κ.Χ.Κ.:** Θα μου παίξεις τη «Μηλίτσα»;
- Α.Κ.:** (Τραγουδά και παίζει ακκορντεόν) «Μηλίτσα πού 'σαι στον γκρεμό, τα μήλα φορτωμένη, τα μήλα σου -κι αμάν, γιωχ, αμάν- τα μήλα σου λμπίστηκα...»
- Κ.Χ.Κ.:** Πολύ ωραίο. Τι λόγια έχει ωραία;
- Α.Κ.:** Το χορεύαν και το λέγαν μερικές γυναίκες και προσθέταν εκεί...
- Κ.Χ.Κ.:** Αυτό είναι αποκριάτικο;
- Α.Κ.:** Το κάναν σουσούρο.
- Κ.Χ.Κ.:** Κυρ-Θανάση, όταν χορεύουν «στα τρία», κουνάνε τα χέρια;
- Α.Κ.:** Κουνάνε τα χέρια, όταν θέλουν να δώσουν ένταση, να το ζωηρέψουν. Και κάποιες κινήσεις... Όταν έχει ένταση, όχι πάντα.
- Κ.Χ.Κ.:** Δηλαδή, ξεκινάνε με τα χέρια σταθερά.
- Α.Κ.:** Σταθερά... Κι όταν θέλουν να το ζορίσουν, να το δώσουν ένταση «άντε, να πινάξουμε τη φούστα» λέγαν, το είχαν, δηλαδή, έτσι, να γίνει αεράτη...
- Κ.Χ.Κ.:** Δηλαδή, ξεκινάνε με τα χέρια σταθερά.
- Α.Κ.:** Ναι...
- Α.Κ.:** (Ψάχνει το τετράδιό του) Αυτό είναι η «Αναστασιά», «Ξύπνα, καημένη Αναστασιά». Αυτό είναι τραγούδι του γάμου. Το τραγούδαγαν στο δρόμο, τραγουδώντας και πηγαίνοντας, πηγαίνοντας και γυρίζοντας εκεί πέρα στο δρόμο, είχαν αυτό το τραγούδι.
- Κ.Χ.Κ.:** Παίζαν όργανα σ' αυτό;
- Α.Κ.:** Ναι, παίζαν... άμα είχαν. Άμα δεν είχαν, τραγουδούσαν σκέτα.
- Κ.Χ.Κ.:** Όποια νύφη και να ήταν, Αναστασιά λέγαν ή αλλάζαν το όνομα;
- Α.Κ.:** Όχι, Αναστασιά έλεγε το τραγούδι, δεν έχει σημασία αν είχε άλλο όνομα η νύφη.
- Κ.Χ.Κ.:** Μάλιστα. Τώρα να μου τραγουδήσεις και τα «Βουργαροχώρια».
- Α.Κ.:** Α! Ναι. «Δώδεκα χρόνια έκανα μέσ' στα Βουργαροχώρια, χίλια φλουριά καζάντισσα και πεντακόσια γρόσια, για μια βουργά- για μια βουργάρα τ'άδωσα... Δως μου, βουργάρα, τα φλουριά, τα πεντακόσια γρόσια. Εγώ χωρά- εγώ χωράφι σου 'δωσα, να σπείρεις να θερίσεις, αν είν' τα βόδια σου άρρωστα και το υνί σπασμένο, τράβα να β'λώσεις το υνί.» Συρτό είναι, είναι ωραίο.
- Κ.Χ.Κ.:** Τι σημαίνει «να β'λώσεις το υνί.»
- Α.Κ.:** Όταν το υνί τρώγεται, φθείρεται, του βάζουμε βούλωμα, του βάζουμε μια τάβλα από πάνω και του φτιάχνουμε μια προσθήκη με την ίδια την μύτη, γιατί κόβει, γιατί εκεί είναι το στρόγγυλο, το φτιάχνουμε ίδιο και αυτό το λέμε «βούλωμα». «Να βουλώσεις το υνί» ή «να βουλώσεις το δικέλλι... Τα δικέλλια, όταν κοντεύαν να χαλάσουν τα κάναν μία προσθήκη εκεί πέρα κι αυτό το λέγαν «βούλωμα».
- Κ.Χ.Κ.:** Αυτό είναι αποκριάτικο;
- Α.Κ.:** Η θειά το έλεγε (η Αγλαΐα Τραγουδάρα). Άμα της λέγαμε, «θεια να πούμε κανένα τραγουδάκι» το είχε πρώτο. Δεν ήταν αποκριάτικο.
- Κ.Χ.Κ.:** Πολύ ωραία. Το «όρκο έχω καμωμένο»;
- Α.Κ.:** Εκείνο είναι αποκριάτικο;
- Α.Κ.:** Ναι, συρτό, Συρτό, χορεύεται.

Η παραπάνω συνέντευξη με τον κυρ-Θανάση Κατούνη, συνεχίστηκε αρκετά. Πιο κάτω τραγουδά διάφορα – πολλά και ενδιαφέροντα – τραγούδια και η συζήτηση περιορίζεται, μη έχοντας κάποιο ιδιαίτερο ιστορικό ή λαογραφικό ενδιαφέρον. Το υλικό, όμως των τραγουδιών (στίχοι, μουσική, μουσικά μέρη –εισαγωγές, αποκρίσεις, επαναλήψεις κ.λπ.) είναι ιδιαίτερα σημαντικό, υπάρχει στο αρχείο του Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε. και είναι στη διάθεση κάθε ενδιαφερόμενου ερευνητή. Επιφυλασσόμεθα δε να το εκδώσουμε με βυζαντινή και ευρωπαϊκή μουσική σημειογραφία, αμέσως μόλις βρεθούν ικανοί οικονομικοί πόροι.

Κλείνοντας, παραθέτουμε κατάλογο όλων των καταγεγραμμένων τραγουδιών της συνέντευξης, με τη σειρά που ο κυρ-Θανάσης τα τραγούδησε, τον οποίο από καρδιάς ευχαριστούμε, προσωπικά μεν για τη μέγιστη εμπειρία που μας χάρισε, εκ μέρους δε όλης της επιστημονικής κοινότητας, που ασχολείται με την καταγραφή της μουσικής παράδοσης του τόπου, για το πολύτιμο υλικό, που πρόσφερε στην έρευνα.

1. ΤΙΣ ΜΙΓΑΛΙΣ ΑΠΟΥΚΡΙΕΣ, Αποκριάτικο, Κεραμιδιώτικο
2. ΣΤΟΥ ΣΑΛΩΝΑΡΙΟΥ ΤΙΣ ΔΕΚΑ, Αποκριάτικο, Κεραμιδιώτικο
3. Ο ΠΑΝΝΑΡΟΣ ΑΠΕΘΑΝΕ, Αποκριάτικο, Κεραμιδιώτικο
4. Ο ΠΟΤΑΜΟΣ ΣΕΡΝΕΙ ΚΛΑΔΙΑ, Μάλλον όχι Κεραμιδιώτικο
5. ΒΟΥΛΙΟΥΜΑΙ ΜΙΑ, ΒΟΥΛΙΟΥΜΑΙ ΔΥΟ, Όχι Κεραμιδιώτικο
6. ΟΛΑ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ, ΟΛΑ ΤΑ ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ, Όχι Κεραμιδιώτικο
7. ΠΟΙΟΣ ΕΙΝ' ΑΥΤΟΣ ΠΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΕΙ, Ίσως Κεραμιδιώτικο
8. ΚΑΤΩ ΣΤΑ ΔΑΣΙΑ ΤΑ ΠΛΑΤΑΝΙΑ, Μάλλον Βενετώτικο
9. ΕΙΣ ΤΟΝ ΗΛΙΟ ΟΡΚΙΣΤΗΚΑ, Μάλλον Βενετώτικο
10. ΩΡΕ, ΘΡΗΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΕΓΙΝΕ, Όχι Κεραμιδιώτικο
11. ΝΑ ΎΧΑ ΕΝΑΝ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟ, Ευρωπαϊκό βαλς
12. ΕΜΑΘΑΤΕ ΤΑ ΝΕΑ (ΕΒΡΑΪΚΗ), Όχι Κεραμιδιώτικο
13. ΜΗΛΙΤΣΑ, Αποκριάτικο, Κεραμιδιώτικο
14. ΚΟΦΕ ΚΛΩΝΙ ΒΑΣΙΛΙΚΟ, Κεραμιδιώτικο
15. ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΜΗΝΕΣ ΤΟΥΣ ΑΓΑΠΩ, Κεραμιδιώτικο
16. Η ΣΥΝΟΔΙΑ, ΜΑΡΗ ΚΛΛΗ, Κεραμιδιώτικο
17. ΗΡΘΑΝ ΤΑ ΚΑΡΑΒΙΑ ΤΑ ΖΑΓΟΡΙΑΝΑ, Ζαγοριανό
18. ΣΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΙ ΤΟΥ ΒΟΡΙΑ, Κεραμιδιώτικο
19. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ (ΠΕΡΑ ΣΤΟΝ ΠΕΡΑ ΜΑΧΑΛΛΑ), Γαμήλιο
20. ΗΛΙΕ ΜΟΥ, ΠΑ ΒΑΣΙΛΕΨΕ, Της δουλειάς, Κεραμιδιώτικο
21. ΔΩΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΟ, στρατιωτικό, Κεραμιδιώτικο
22. ΠΕΡΑ ΣΤΑ ΠΕΡΑ ΑΜΠΕΛΙΑ ΜΑΣ,
23. ΜΑΚΡΙΝΓΙΣΑ, Ιστορικό, Μακρινίτσας Πηλίου
24. ΟΥΛΕΣ ΟΙ ΜΑΝΕΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ, Ιστορικό, Κεραμιδιώτικο
25. Μ' ΕΚΑΨΕΣ ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ, Όχι Κεραμιδιώτικο
26. ΠΟΤΕΣ ΜΟΥ ΔΕΝ ΑΠΟΜΕΙΝΑ, Όχι Κεραμιδιώτικο
27. ΟΡΚΟ ΕΧΩ ΚΑΜΩΜΕΝΟ, Κεραμιδιώτικο
28. ΚΟΡΙΤΣΑΚΙΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΣΑΣ, Πηλίου
29. ΟΛΕΣ ΟΙ ΠΑΠΑΡΟΥΝΕΣ, Όχι Κεραμιδιώτικο
30. ΜΙΑ ΚΟΡΗ ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΑ, Νησιώτικο
31. ΚΟΒΩ ΜΙΑ ΚΛΑΡΑ, Όχι Κεραμιδιώτικο
32. ΣΤΕΡΕΨΑΝΕ ΟΙ ΠΟΤΑΜΟΙ, Όχι Κεραμιδιώτικο
33. ΤΑ ΒΟΥΡΓΑΡΟΧΩΡΙΑ, Κεραμιδιώτικο
34. ΕΙΣ ΜΑΙ ΤΟΥ ΨΑΡΑ Ο ΠΙΟΣ, Κεραμιδιώτικο
35. ΤΡΙΑ ΣΥΝΝΕΦΑ ΣΗΚΩΘΗΚΑΝ, Κεραμιδιώτικο
36. ΤΙΠΟΤΕ ΔΕ ΜΕ ΜΑΡΑΝΕ,
37. ΒΓΗΚΑ ΨΗΛΑ ΣΤΟΝ ΟΛΥΜΠΟ, Κεραμιδιώτικο
38. ΜΠΕΡΔΕΥΤΗΚΕ ΜΙΑ ΛΕΜΟΝΙΑ, Όχι Κεραμιδιώτικο
39. ΠΟΥ ΕΙΣΑΙ ΚΑΙ ΔΕ ΦΑΙΝΕΣΑΙ, Κεραμιδιώτικο
40. ΣΤΗ ΡΟΥΜΕΛΗ ΕΝΑ ΔΕΝΤΡΙ, Κεραμιδιώτικο
41. ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ ΣΟΥ ΠΕΡΝΩ (ΑΙΠΟΤΙΣΣΑ), Όχι Κεραμιδιώτικο.

Ο Κ. Χ. Καραγκούνης είναι Θεολόγος - Δρ. Βυζαντινής Μουσικολογίας του ΚΠΑ, Επιστημονικός Συνεργάτης του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Νομάρχης Μαγνησίας
ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΡΙΝΤΖΟΣ

Δ.Σ. της ΕΚΠΟΔ

Πρόεδρος
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΞΕΑΡΧΟΣ

Αντιπρόεδρος
ΜΑΡΙΝΑ ΧΡΥΣΟΒΕΛΩΝΗ

Μέλη
ΠΟΛΥ ΚΑΡΚΑΛΑ
ΜΑΡΙΛΕΝΑ ΚΑΤΣΙΦΟΥ
ΚΩΣΤΑΣ ΛΙΑΠΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΟΥΛΟΥΔΑΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΥΧΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΟΥΣΙΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΑΤΣΙΟΣ
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΟΛΥΜΕΡΟΥ-ΚΑΜΗΛΑΚΗ
ΟΥΡΑΝΙΑ ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ